

Өнімнің өзіндік құнын талдау.
Өзіндік құнын жоспарлау.

Жоспары:

Кіріспе

Негізгі бөлім

1. Өзіндік құн. Өнімнің өзіндік құны.
2. Өзіндік құнды жоспарлау және өнімді өндіру
3. Өнімнің өзіндік құнын талдау.
4. Өндіріс процесінде қолданылатын шығындарды азайту.

Қорытынды

Кіріспе!

Кез-келген кәсіпорын (фирма) өнім өндірісін бастамас бұрын, ол қандай пайда ала-алатынын анықтап алады. Кәсіпорынның өндірістік шешімдері, жұмыстары нарық жағдайлары мен өндірістік шығындар арқылы анықталады. Жалпы түрде өндіріс шығындары және өткізу (өнімнің, жұмыстың, қызметтің өзіндік құны) өнім өндірісі процесінде қолданылатын (жұмыс, қызмет) табиғи ресурстар, шикізат, материал, жанармай, энергия, негізгі қор, еңбек ресурстары және басқа да өнім өндірісіне және өткізуге шығындарды бағалық талдау болып табылады.

Өзіндік құн. Өнімнің өзіндік құны.

- **Өзіндік құн**- өнім өндіруге жұмсалған шығындар: шикізат, материал, электр энергиясы, амортизациялық жарна, еңбекақы т.б. кіреді. Өзіндік құн ол әрбір өнімге жұмсалған жалпы шығын сомасын өнім көлеміне бөлу арқылы анықталады.
- **Өнімнің өзіндік құны** – бұл өнімді өндіруге, дайындауға және өткізуге кететін шығындардың ақшалай түрдегі өрнектелуі.
- **Өзіндік құнның экономикалық міндеті**-жұмсалған шығындардың орнын толтыру және соның негізінде өндірістің барлық элементтерін қайта өндіру: өндірістік қорлар және жұмыс күші. Сонымен қатар кәсіпорын да басқа да шығындарды жүзеге асырады: өз жұмысшыларына сыйақылар төлейді, банк несиелеріне пайыз төлейді, әлеуметтік объектілерді ұстайды, бюджеттік емес қорларға аударымдар жүргізеді-бұл шығыстар кәсіпорынның қосымша шығыстарын құрайды.

Өзіндік құнды жоспарлау және өнімді өндіру

Отандық тәжірибеде шығындарды жоспарлау, **есеп және калькуляциялау** мақсатында келесі түрде классификацияланады:

4. Шығындардың шығу орны бойынша-участок, цех, өндіріс, шаруашылық есептегі бригада.

1. Өндіріс түрі бойынша-негізгі және көмекші;

3. Шығындар түрлері бойынша-калькуляция баптары (өнімнің өзіндік құнын калькуляциялау үшін және талдау есебін ұйымдастыру) және шығын элементтері(шығындардың металық жобасын құрастыру және шығындарының есебі);

2. Өнім түрі бойынша-жеке бұйымдар, біртекті бұйымдар тобы, тапсырыс, өзгертулер, жұмыстар және қызмет көрсету;

Калькуляция – өзіндік құнды анықтау мен шығындарды топтау тәсілі. Өнімнің өзіндік құнын есептеу – өнімнің бір өлшеміне кеткен шығындарды ақшалай формада көрсету.

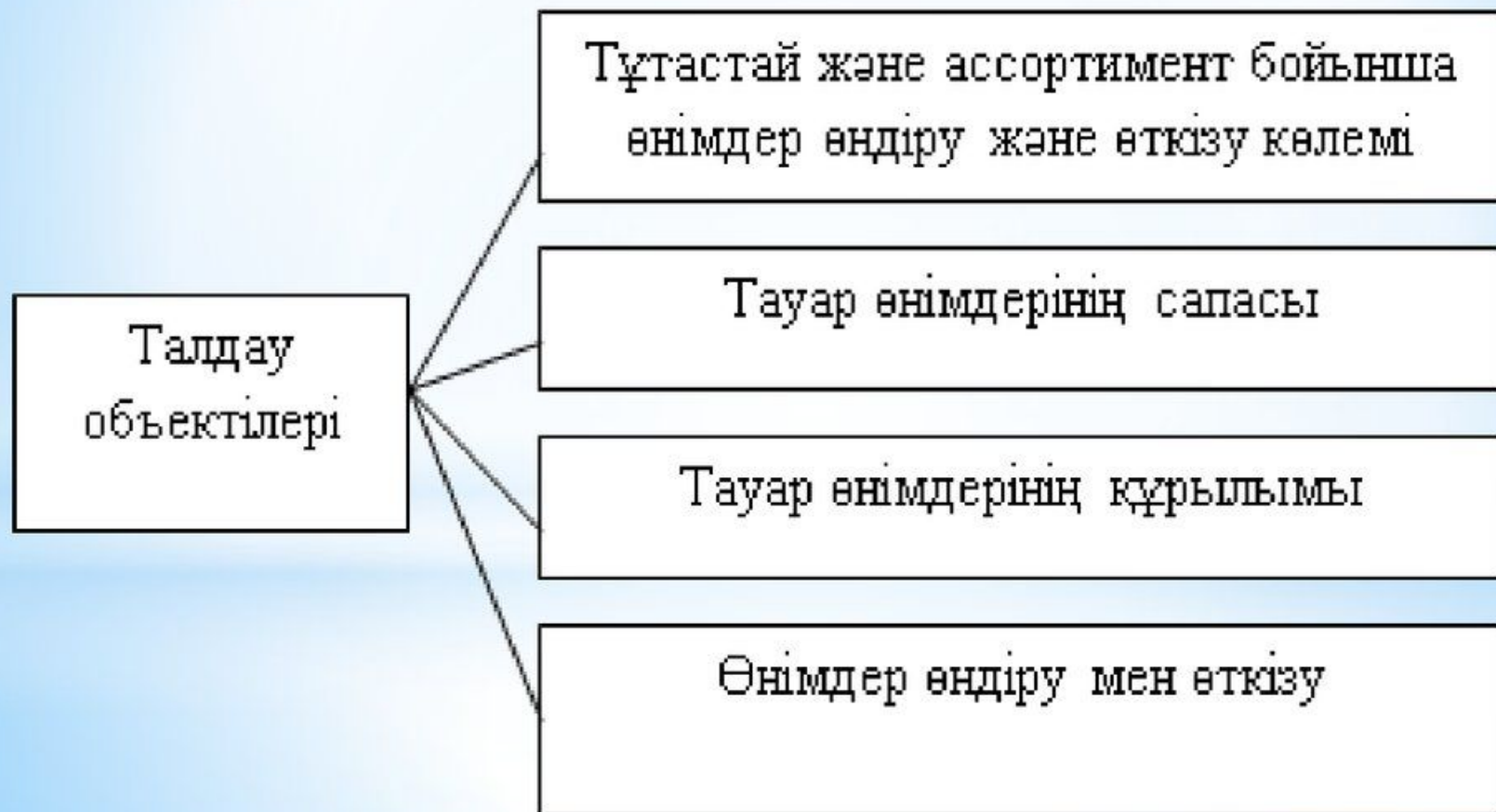
Есеп берушілік – белгіленген кезеңде (ай, квартал, жыл) кәсіпорынның, өндірістік – шаруашылық, қаржылық қызметін сипаттайтын көрсеткіштер жүйесі. Есеп берушіліктің көрсеткіштері кәсіпорынның қаржылық жағдайын талдау үшін қажет.

- Өнеркәсіптік кәсіпорындарда өнімнің өзіндік құнын калькуляциялаудың негізгі әдістері қолданылады:
- Тікелей есептік;
- Нормативтік;
- Есептік-талдау;
- Параметрлік.

Ең қарапайым және ең дәл – тікелей есеп әдісі болып табылады.

Өндіріс көлемін талдау жалпы және тауар өнімдерінің динамикасын зерттеп-үйренуден, өсудің базистік және тізбектік қарқындарын есептеуден басталады.

Өзіндік құнды талдау міндеттері:

- 1. Шығын қозғалысын талдау және өзіндік құн мен өндіріс шығындары бойынша жоспардың негізделуін бағалау.
- 2. Өзіндік құн бойынша жоспардың орындалуының динамикасы мен дәрежесін анықтау.
- 3. Өзіндік құн динамикасының көрсеткіштеріне әсер ететін факторларын анықтау, шынайы шығындар жоспарланғаннан ауытқуының шамасы мен себептері.
- 4. Өнімнің жеке түрлерінің өзіндік құнын талдау.

Өндіріс процесінде қолданылатын шығындарды азайту.

- Өндіріс процесінде қолданылатын шығындардың мөлшерін азайту үшін үнемі **экономикалық талдау** жасау қажеттілігі туындайды.
- Өнімнің өзіндік құнын азатуды қамтамасыз ететін жалпы факторларға мыналар жатады:
  - Шикізат, материал, электроэнергия және жанармайды экономдау;
  - өндірістің негізгі құралдарын қолдануды жақсарту;
  - ресурс-үнемдеуші жаңа технологияларды қолдану;
  - өнімді өткізу бойынша шығындарды азайту;
  - кәсіпорынның тауар саясатын қайта қарастыру;
  - жұмысын тоқтату және ақаулардан жоғалтуларды азайту;
  - сатып алынатын материалдардың оптимальды көлемін және өндіріс процесінде өндірілетін өнім көлемінің дұрыстығын қадағалау және бақылау;
  - жалпы заводтық (жалпы шаруашылық) және цехтық шығындарды азайту;

Қорытынды

Сонымен, кәсіпорынның өндірістік шешімдері, жұмыстары нарық жағдайлары мен өндірістік шығындар арқылы анықталады. Кәсіпорын табысы өндірісіне шығындар тәуелді болады. Нарықтағы өнім бағасы сұраным мен ұсыным өзара байланысының нәтижесі болып табылады. Өнім өндірісіне шығындар- ол тұтынылатын еңбектік немесе материалдық ресурстар көлеміне, техника деңгейіне, өндірістің ұйымдастырылуына және басқа факторларға байланысты өсуі немесе төмендеуі мүмкін. Сәйкесінше, өндіруші шығындарды азайтудың көптеген көздерін қарастырады, ол оны өзінің тиімді басқару қабілетімен жүзеге асыра алады.

Кәсіпорын қызметінің негізгі көрсеткіштерінің бірі болып өнімнің өзіндік құны болып саналады, ол өндірістегі өнім өткізілуінің ақшалай нысандағы шығындар жиынтығын құрайды және барлық өндіріс тиімділігін анықтайды.